

RECENZE

í členění muským islámem. m inspirujícím ma Husajna na

či na islámskou iferenci EASRu zující na jeden áslimského svě- Yahya. Na toto iłtarzyna Gorak- kých žen odjíž- vidinou sezná- Mezi autorkou ně bouřlivá dis- neposlední řadě čnoval trendům. Ze zcela odlišné vývající se dialo- Klapetek na pří- sku a Švýcarsku nik těchto sekcí. i badatelů zabý- veck Anne-Sylvie

11. výroční kon- nal of Muslims in blíkované ročen- jrlivé diskuze na hačku během pře- ūležitou součástí h uvidíme, jakým notí v rozvíjející

n Klapetek, PhD. fie a religionistiky ých Budějovicích

Widy-Behiesse, Marta (ed.): Islam w Europie. Bogactwo różnorodności czy źródło konfliktów?

Res Claritatis, Praha 2008, s. 207, ISBN 8-09041-430-3.

V roce 2012 vydalo Akademické vydavatelství Dialog zajímavý postkonferenční sborník pod názvem *Islam w Europie. Bogactwo różnorodności czy źródło konfliktów? (Islám v Evropě. Bohatství různorodosti nebo zdroj konfliktů?)*. Jeho redaktorkou je Marta Widy-Behiesse z Katedry evropského islámu Fakulty orientalistiky Varšavské univerzity. Tato katedra vznikla v roce 1994 a od té doby patří mezi přední evropská badatelská pracoviště specializující se na různorodou problematiku islámských menšin v Evropě. Pracovníci katedry se ve svých studiích věnují především historii muslimské přítomnosti v Evropě, otázkám integrace vyznavačů islámu, rozvoji sociálních hnutí, politickým a kulturním organizacím evropských muslimů a popisu náboženského života komunit.

Katedra v listopadu 2010 zorganizovala stejnojmennou celostátní vědeckou konferenci, na které se sešla

řada významných orientalistů, historiků, sociologů, antropologů, specialistů na mezinárodní vztahy či literaturu. Tento výčet podle mého názoru ukazuje na důležitý fakt, že studium islámu v Evropě vyžaduje interdisciplinární spolupráci. Pouze tak mohou badatelé pokrýt klíčové momenty charakterizující mnohdy problematickou přítomnost vyznavačů islámu v Evropě. Hned v Úvodu knihy redaktorka poukazuje na krvavý rozpad bývalé Jugoslávie, teroristické útoky ve Francii, Holandsku, Belgii, Velké Británii či ve Španělsku (s. 7–8). Tyto tragické události společně s prohlášením některých politiků identifikujících islám pouze s terorismem posily negativní obraz muslimů v evropském mediálním světě a v této souvislosti i ve veřejném mínění. Postkonferenční sborník má být podle Marty Widy-Behiesse dílcím výstupem z vědecké debaty, založené na hloubkové analýze a výzkumu, která by se

snažila dát odpověď na otázku, zda islam ohrozuje Evropu, nebo ji spíše obohacuje (s. 9).

Jednotlivé příspěvky byly podle svého tematického zaměření redaktorkou vhodně rozděleny do čtyř základních kapitol. Podle mého názoru se podařilo pokrýt většinu důležitých oblastí charakterizujících život současných muslimů v Evropě. Snad bych výčet témat obsažených ve sborníku rozšířil ještě o problematiku středoevropských muslimských komunit v Česku, Maďarsku, na Slovensku či aktuální situaci v Dánsku a Holandsku. Na druhou stranu se jedná o postkonferenční sborník a nikoliv přímo o kolektivní monografii mapující kompletně celou evropskou problematiku. Podobnou funkci mají pravidelné dánské ročenky o muslimech v Evropě, vznikající pod vedením Jørga Nielsena. Pokud zůstáname v polském prostředí, pak jistě sáhneme po knize *Muzułmanie w Europie*, která vznikla v roce 2005 pod editorským vedením Anny Parzymiers z Katedry evropského islámu FO VU.

Za každým textem ve sborníku čtenář nalezne anglický abstrakt a krátký polský medailon autorky/autora. Po úvodu a představení historie Katedry evropského islámu FO VU se pozornost čtenářů nejprve zaměřuje na téma Polska wczoraj i dzisiaj (Polsko včera a dnes, s. 21–71). Jan Tyszkiewicz se věnuje křesťanskému hodnocení religiozity litevsko-polštích muslimů v 16.–18. století. Následuje tematicky blízký text Tiny Liashchuk o polsko-muslimských vztazích a jejich odrazu v literatuře 16.–17. století. Agata S. Nalborczyk analyzuje historii budování mešit v Polsku a současné protesty proti stavbě mešity ve Varšavě. Oddíl uzaví-

rá Maciej Ząbek svým příspěvkem na aktuální téma problematické integrace muslimských uprchlíků v Polsku.

Další kapitola nese název *Historia kontaktów muzułmańsko-europejskich na przestrzeni wieków (Dziejiny muslimsko-evropských kontaktů v průběhu staletí, s. 75–134)*. Marcin Grodzki zde poukazuje na problém arabsko-muslimských historiografických pramenů k raným dějinám Andalusie. Na základě byzantských pramenů představil Marcin Czyż kariéry muslimských zajatců za makedonské dynastie. Následuje příspěvek s názvem Korán a arabský jazyk v latinských textech, jehož autorkou je Katarzyna K. Starczewska. Katarzyna Pachniak dále věnuje pozornost interpretaci filosofie existentialismu na arabském Blízkém východě. V neposlední řadě je zde také Magdalena Lewicka a její text „Kompromis mezi civilizací islámu a civilizací Západu jako základ reformátorského myšlení Chajr ad-Dina at-Tunusího“. Následující kratší oddíl Balkany, Rosja i Ukraina (Balkán, Rusko, Ukrajina, s. 137–176) otevírá Anna Kijewska svým příspěvkem na téma muslimského obětního rituálu a postavení žen v duchovních pozicích. Marko Babić poukazuje na drama národní identity bosenských muslimů. V textech Izabely Kończak (současné problémy muslimů v Rusku) a Olega Yaroshe (súfijská hnutí obrození islámu v Evropě a na Ukrajině) je alespoň dílcím způsobem zpracovávána východoevropská problematika.

Další kapitolu pod názvem *Islam w Europie Zachodniej – współczesność (Islám v západní Evropě – současnost, s. 179–300)* uvádí Stanisław Grodzki SVD textem o náboženském rozměru křesťansko-muslimských kontaktů v současné Evropě. Jeho kolega Adam Wąs SVD

na základě několika ských států popadá problematiku vzduchovních. Ewe kresluje imigraci čemž se zaměřuje. Velice zajímavé doslawa Stryjewski povídá samotným vyznavačům islámu textu Marty Węczenáře obrácení v současném Švédsku; potom patří i dřívější Marta Widyi ve Francii, Ánských organizacích dalena Daniłowi mech v Itálii a o konvertitech v příspěvky reflektovali společenské východoevropské výtexty Katarzyny pod názvem Brani muslimské mládeže.

Sborník svým ním poukazuje na skutečnost, kdy posledních let na významnosti. Márk lámu lze hovořit vědy, a to bez ani naopak bez jeho islamoskepticismu může být pro překvapivou skupinu obecné rovině o podstatu tohoto borníci věnující mu jsou mnohem těchto stran (případně komunit; různí jejich textů jsou

příspěvkem na atické integrace v Polsku. název Historia ko-europejskich Dějiny muslimktů v průběhu iin Grodzki zde i arabsko-mus- ských pramenů usie. Na základě ředstavil Marcin cých zajatců za Jásleduje příspě- a arabský jazyk hož autorkou je vska. Katarzyna rozornost inter- cialismu na arab- ě. V neposlední ena Lewicka a její i civilizací islámu základ reformá- r ad-Dina at-Tu- tší oddíl Bałkany, i, Rusko, Ukrají- i Anna Kijewska ma muslimského tavení žen v du- arko Babić pou- dní identity bo- textech Izabely oblémy muslimů ihe (súfijská hnutí opě a na Ukraji- ůsobem zpraco- ká problematika. d názvem Islam – współczesność ipě – současnost, sław Grodz SVD m rozměru křes- ontaktů v součas- i Adam Wąs SVD

na základě několika vybraných evropských států popisuje velice aktuální problematiku vzdělávání islámských duchovních. Ewelina Juszczak dále vykresluje imigrační politiku EU, přičemž se zaměřuje na muslimské státy. Velice zajímavé téma si zvolil Radosław Stryjewski, který si všímá výpověď samotných muslimů o jiných vyznavačích islámu. V následujícím textu Marty Woźniak se pozornost čtenáře obrací na různé podoby islámu v současném Švédsku. Závěr sborníku potom patří i dalším evropským zemím; Marta Widz-Behiesse píše o situaci ve Francii, Anna Paluszek o islámských organizacích v Německu, Magdalena Daniłowicz o nových muslimech v Itálii a Magda Zawadewicz o konvertitech ve Velké Británii. Tyto příspěvky reflekující konkrétní historickospolečenské souvislosti jednotlivých evropských zemí doplňuje zajímavý text Katarzyny Górkak-Sosnowské pod názvem Branding Islam – oblečení muslimské mládeže.

Sborník svým odborným zpracováním poukazuje na jednu velice důležitou skutečnost, která v českém prostředí posledních let bohužel stále nabývá na vážnosti. Mám na mysli to, že o islámu lze hovořit nezaujatým jazykem vědy, a to bez angažované apologetiky, či naopak bez jednostranného šíření islamoskepticismu. Tento moment může být pro religionistu poněkud překvapivou skutečností, protože na obecné rovině odkazuje na samotnou podstatu tohoto vědního oboru. Odborníci věnující se (evropskému) islámu jsou mnohdy pod tlakem z obou těchto stran (příslušníci muslimských komunit; různí odpůrci islámu) a do jejich textů jsou vkládána neadekvátní

očekávání či nepochopitelná podezření. Do jisté míry je to snad problém vyvstávající z minulosti odborného zájmu o Orient, ale na druhou stranu to podle mého názoru koresponduje se stále vyhrocenějšími všeobecnými názory na islám. Proto je tento sborník zajímavým dokladem toho, že lze stále „hovořit o náboženství nenáboženským jazykem“, i když se jedná právě o islám v Evropě.

Domnívám se, že sborník nabízí příležitost udělat si adekvátní představu o současné polské islamologii a dalších příbuzných oborech. Jak již bylo řečeno výše, téma islámu v Evropě je jistě multidisciplinární a odlišný metodologický přístup celé řady vědeckých disciplín je zde obohacujícím vkladem. Můžeme jen litovat, že se u nás prozatím nepodařilo vytvořit podobně obohacující multidisciplinární vědecké prostředí zabývající se moderním islámem, jak to vidíme právě na polském příkladě. Osobně se domnívám, že je důležité právě ono slovo „prozatím“. Pouhá bezmezná fascinace výsledky západoevropských kolegů je totiž něco jiného než rovnocenná mezinárodní spolupráce jednotlivých specializovaných pracovišť napříč celou Evropou. Stačí se jen letmo podívat na odborné životopisy pracovníků z Katedry evropského islámu FO VU a je zřejmé, že tato mezinárodní spolupráce je již v současnosti realitou.

Postkonferenčnímu sborníku lze vytknout pouze několik dílčích nedostatků. Formální stránka zpracování publikace by si v některých ohledech zasloužila více pozornosti. Čtenář se například setká s nejméně třemi odlišnými způsoby bibliografických záznamů, které se objevují v seznamech literatury na konci

článků (různě zvolená velká a malá písmena příjmení autorů, jinde zase celá jména či jen iniciály apod.). Některé záznamy elektronických zdrojů podle mého názoru obsahují málo informací. Při stávající hektické proměně některých internetových stránek jsou to však velice důležité součásti bibliografických záznamů. V některých případech nebyla, z pro mne neznámého důvodu, ke článku zařazena bibliografie (Jan Tyszkiewicz, Marcin Grodzki, Katarzyna

Pachniak a některí další), ale zároveň texty obsahují poznámky pod čarou s odkazy na prameny nebo sekundární literaturu. Jistě však lze závěrem konstatovat, že Akademické vydavatelství Dialog opět zvolilo zajímavý titul pro svou bohatou vydavatelskou činnost.

Mgr. Martin Klapetek, Ph.D.
Katedra filozofie a religionistiky
Teologická fakulta Jíhočeské
univerzity v Českých Budějovicích

Havlíček, Jakub: Cesty božstev: Otázky interpretace náboženství a nacionalismu v moderním Japonsku.

Masarykova univerzita, Brno 2011, s. 223, ISBN 978-80-210-5563-6

Publikácia dr. Jakuba Havlíčka nesie názov *Cesty božstiev: otázky interpretácie náboženstva a nacionalizmu v modernom Japonsku*. V jej priebehu sa autor v dve stostránkovej štúdii sám vydáva po imaginárnej ceste, na ktorej vytyčuje miľníky japonského náboženstva a nacionalizmu v Japonsku od historického obdobia Meidži (1968–1912) po súčasnosť. Klíčová je v tomto prípade otázka jedinečnosti japonskej národnej kultúry vychádzajúca z japonského náboženstva šintó, ktoré je postavené do kontrastu s japonským nacionalizmom a ideami špecificky vnímanej japonskej národnej identity, známej pod pojmom *nihondžinron*. V celom nasledujúcom teste sa však Havlíček neobmedzuje len na otázku vztahu štátu a náboženstva, ktoré sú nosnými témami celej publikácie, ale zároveň sa dotýka aj súvi-

sejúcich tém japonskej politiky, spoločnosti a tradícií v kombinácii s otázkami japonskej identity a národnej kultúry. Záber práce sa môže javiť príliš široký, autor však vychádza zo svojej niekol-koročnej výskumnej činnosti, výsledkom ktorej je táto štúdia a jej plynulý text naplní aj tie najvyššie očakávania.

Cesty božstiev sú delené na všeobecnú religionistickú časť, kapitolu o japonskom náboženskom prostredí s príkladmi bádateľov v tejto oblasti, samostatnú kapitolu s nosnou téμou otázky svätyne Jasukuni, a prehľadný záver. Havlíček si v úvode kladie za cieľ rozlišovať a odlišiť jednotlivé náboženské, politické, spoločenské alebo historicke fenomény, ktoré sú obsahom práce, a zároveň dokazuje, že si je vedomý disciplinárneho presahu, keď sa zavázuje striktne dodržiavať vedecký prístup

religionistiky, pev značne stanovene a metodológii je rozsiahla prvá kategorianými pojmy v priebehu práce s tým Havlíček súľ tém v religionistickom náboženstve a spoločenského charakteru. Síce teda môžeme pýtať sa v procesoch vytvárania produkcie japonského náboženstva príležitosti a podobne, ale líček vybral veľmi dobrý príklad ktoréj v teoretické východisku náboženských štruktur japonského náboženstva nahliada prostredie religionistiky v preteky s metodologickou.

Štúdia začína dy, ktorý je súl rôznych pohľadového diskurzu, a xii súčasnej scénistického bádania. Pre odborníkov t bude stat' na tému me vied pútavé pre záujemcov c v Japonsku bude spracovaním vedecké autorovho zá

Havlíček je vo
naozaj dôsledný, l
boženstva v religii
otázkou definície
užiteľnosti a opo